

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทยที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นใน ส่วนภูมิภาคตามนโยบายขยายการอุดมศึกษาออกไปจากส่วนกลาง ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งมีพระบรมราชโองการให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗ นั้น มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินั้นบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ". . . ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานการศึกษาและวิจัยเรียกว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง และ ทะนุบำรุงวัฒนธรรม. . . " ๑

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดเรียนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๗ แต่ การเปิดมหาวิทยาลัยเป็นทางการมาขึ้นในวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เมื่อแรกตั้ง มหาวิทยาลัยประกอบด้วยคณะ ๓ คณะ คือ คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะสังคม ศาสตร์ มาจนถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประกอบด้วยคณะ ๑๒ คณะกับสำนักและสถาบัน อื่น ๓ แห่ง รวมทั้งโครงการต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นใหม่กว่าประมาณ ๓ โครงการ

๑ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, "เอกสารนำชมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่," (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๐๘), หน้า ๑. (พิบ.เดิม)

ในระยะเวลาที่ทำการวิจัยนี้ นับได้ว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ดำเนินการมาแล้วประมาณ ๑๕ ปี และในช่วงเวลานี้ มหาวิทยาลัยได้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกมาเป็นจำนวนมาก สิ่งพิมพ์ดังกล่าวจะจัดกระจายอยู่ตามคณะ สำนักสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดพิมพ์และยังนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ไม่ไ้เต็มที่ ทั้งมหาวิทยาลัยก็ยังไม่มีการออกเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้มีการนำสิ่งพิมพ์ที่อาจารย์หรือหน่วยงานของมหาวิทยาลัยจัดพิมพ์มารวบรวมไว้เป็นหลักฐานในที่แห่งหนึ่งแห่งใด โดยเฉพาะเพื่อให้หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นนั้นรับผิดชอบดำเนินการรวบรวมจัดเก็บ จัดหมวดหมู่ จัดทำเนียบงานทางคานเทคนิคต่าง ๆ และให้บริการแก่คณาจารย์ นักศึกษา ข้าราชการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมถึงการให้บริการแก่ชุมชนภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่เอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำดำเนินการโดยบุคคลและหน่วยงานของมหาวิทยาลัยเหล่านี้ ถ้าได้มีการจัดเก็บรวบรวมไว้ได้อย่างสมบูรณ์และมีการจัดบริการไว้อย่างดีแล้วก็สามารถใช้ประโยชน์ทั้งปัจจุบันและอนาคต ในด้านการเรียน การสอน การวิจัย การบริหารงาน และค้นคว้าเชิงสืบประวัติ

สภาพปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่การที่หน่วยงานใดจะจัดสิ่งพิมพ์ให้สำนักหอสมุดนั้นก็สุดแล้วแต่จะเห็นสมควร เพราะไม่มีกฎข้อบังคับหรือมาตรการใด ๆ กำหนดไว้ว่าจะต้องจัดส่งสิ่งพิมพ์ให้สำนักหอสมุดเป็นจำนวนมากน้อยเท่าไร จึงเป็นการยากที่จะทำให้สำนักหอสมุดได้รับสิ่งพิมพ์ของอาจารย์หรือหน่วยงานของมหาวิทยาลัยได้อย่างครบถ้วน บางครั้งจึงไม่อาจทราบได้ว่าอาจารย์ผู้ใดหรือหน่วยงานใดได้จัดพิมพ์เอกสารอะไร ออกเผยแพร่บ้าง ออกมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะไม่มีแหล่งกลางที่จะติดต่อสอบถามได้

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีโครงการที่จะจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ และศูนย์เอกสารของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานบริการทางวิชาการในสังกัดของสำนักหอสมุด ซึ่งขณะนี้ได้มีการร่างโครงการจัดตั้งศูนย์เอกสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นโครงการระยะเวลา ๕ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ เสร็จเรียบร้อยแล้วโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ๑. เป็นศูนย์จัดเก็บ รักษา และรวบรวมเอกสารราชการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ใหม่

๒. จัดเอกสารให้เข้าระบบ เพื่อให้บริการได้สะดวกรวดเร็วประหยัดเวลา
๓. เป็นศูนย์บริการคณาจารย์ทางวิชาการหรือใช้เป็นหลักฐานการค้นคว้าอ้างอิง
๔. เพื่อควบคุม เอกสารที่มีอยู่ในความครอบครองมิให้สูญหาย
๕. เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ มีเนื้อที่เพียงพอในการเก็บเอกสารราชการที่ยังใช้

อยู่ประจำวัน

๒. เพื่อให้มีแหล่งที่ปลอดภัยและถาวรสำหรับเก็บรักษาเอกสารราชการของมหาวิทยาลัย

๓. เพื่อให้การทำลายเอกสารเป็นไปอย่างมีระบบ

ส่วนโครงการจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ นั้นยังไม่มีการจัดร่างขึ้นและผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการจัดตั้งศูนย์ทั้งสองเพื่อเป็นหน่วยงานบริการทางวิชาการนั้นมิใช่สิ่งที่จะดำเนินการจัดตั้งได้ง่าย ๆ เพราะการที่จะทำให้การบริหารงานของศูนย์ฯ ได้ผลดีนั้น ควรคำนึงถึงความเกี่ยวข้องและความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างกล่าวนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะสำรวจถึงความต้องการและความคิดเห็นของคณาจารย์ นักวิชาการและข้าราชการประจำที่มีต่อการจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งยังไม่มีมีการร่างเป็นโครงการขึ้น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักหอสมุด, "โครงการจัดตั้งศูนย์เอกสาร," (เชียงใหม่ : สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๒), หน้า ๑. (อัครสำเนา)

และเพื่อตอบสนองต่อโครงการจัดตั้งศูนย์เอกสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในอนาคต ซึ่งจะมีความ
เกี่ยวข้องกันในด้านการศึกษาเชิงสืบประวัติและการจัดเก็บหลักฐานสิ่งพิมพ์ เป็นปัจจุบัน
ตลอดจนทำการสำรวจถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ของคณะและหน่วยงานต่าง ๆ ใน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับจำนวนเอกสารสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน
เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะและรูปแบบที่เหมาะสมในการ
วางแผนจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ขึ้นใหม่ขึ้นใหม่บริการทางวิชาการ

ในการสำรวจจำนวนเอกสารสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้เสนอไว้ใน
รูปของบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่แรกเริ่มเปิดมหาวิทยาลัยจนถึง
เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ เป็นภาคผนวกของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

การสำรวจวิจัยดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดจัดทำขึ้นมาก่อน ดังนั้นจึงได้นำเสนอเพื่อให้
ทราบถึงสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยของสถาบันการศึกษา
ต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยยกเว้นสถาบันการศึกษาในต่างจังหวัด ๒ แห่งด้วยกันคือ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งจะกล่าวไว้ในบทที่ ๒

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอาจารย์ประจำซึ่งสังกัดหรือสอนอยู่ใน
คณะต่าง ๆ นักวิชาการ และข้าราชการประจำจากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแต่ไม่รวมผู้ที่อยู่ในระหว่างลาศึกษาต่อหรือดูงานในต่างประเทศ และผู้ที่
เป็นอาจารย์พิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

๒. วัสดุสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในสภาพการปัจจุบันได้จากการสำรวจ
จากสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดคณะต่าง ๆ ศูนย์วิจัยภาคเหนือของมหาวิทยา
ลัยเชียงใหม่ หน่วยเอกสารของบัณฑิตวิทยาลัย กองบริการการศึกษาและบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์

ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีผู้จัดทำไว้แล้ว

๓. การดำเนินงานการบริหารของมหาวิทยาลัยศึกษาจากการแบ่งส่วนราชการ
ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สมมติฐาน

คณาจารย์ นักวิชาการและข้าราชการประจำของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เห็นด้วยกับ
การจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นหน่วยงานบริการทางวิชาการแห่งหนึ่งของ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิธีการเก็บการวิจัย

๑. เก็บภาคความรู้จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ
งานเอกสารสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัย และการจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

๒. เก็บาระบบการผลิตสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๓. ทำการสำรวจวัสดุสิ่งพิมพ์ที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เท่าที่มีอยู่ใน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๔. สัมภาษณ์รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ของมหาวิทยาลัยและรองคณบดีฝ่ายวิชา
การของคณะต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการด้านบริการวิชา
การจากศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๕. สร้างแบบสอบถาม ถามคณาจารย์ นักวิชาการ และข้าราชการประจำจาก
คณะต่าง ๆ ทั้ง ๑๒ คณะ และจากหน่วยงานอื่นของมหาวิทยาลัยโดยวิธีสุ่มตัวอย่างเพื่อรวบรวม
ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการด้านบริการวิชาการจากศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย
เชียงใหม่

๖. นำข้อมูลที่ได้รับการค้นคว้า สำรวจ สัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม-

มาวิเคราะห์และเขียนสรุปเป็นโครงการ เสนอแนะ เพื่อจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การเลือกตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างประชากรที่เป็นอาจารย์จากรายชื่อคณาจารย์ที่ขอตำแหน่งทางวิชาการ เป็นศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ซึ่งปรากฏอยู่ในข่าวสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งแต่ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นมา และตัวอย่างประชากรที่เป็นอาจารย์ นักวิชาการ และข้าราชการประจำจากทำเนียบรายชื่อข้าราชการและคณาธิการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และขอความร่วมมือจากบรรณาธิการของสมุดคณะต่าง ๆ ในการเลือกตัวอย่างประชากร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและนโยบายในการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสารสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒. ทำให้ทราบปัญหา ความคิดเห็นและความต้องการของคณาจารย์ นักวิชาการ และข้าราชการประจำของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีต่อการใช้สิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยประกอบการสอน การวิจัย และการทำงาน
๓. เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาในการวางแผนงานศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และพิจารณาวางระเบียบข้อบังคับปฏิบัติต่างๆ ในการเสนอบริการ เกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความคิดเห็นและขอเสนอแนะของคณาจารย์ นักวิชาการ และข้าราชการประจำของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำจำกัดความของค่าต่างๆที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยข้อมูลเพื่อจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Data Analysis for the Establishment of Chiang Mai University Publications Center)

หมายถึง การศึกษา สำรวจ และวิเคราะห์ถึงความต้องการ ทัศนคติของคณาจารย์ นักวิชาการ และข้าราชการประจำของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีต่อการจัดเก็บสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย การบริหาร กำเนินการ และให้บริการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในอนาคต

ประเภทของสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัย (Type of University Publications)

แบ่งออกได้ดังนี้คือ

- ๑. รายงานการบริหารงาน (Administrative Reports)
- ๒. รายงานสถิติ (Statistical Reports)
- ๓. รายงานของคณะกรรมการต่างๆ (Committee or Commission Reports)
- ๔. รายงานการค้นคว้าและวิจัย (Report of Investigation)
- ๕. ร่างกฎหมายและมติต่างๆ (Bills and Resolutions)
- ๖. รายงานการประชุม สัมมนา (proceedings and Seminar)
- ๗. กฎหมาย, รวมบทกฎหมาย และประมวลกฎหมายต่างๆ (Law, Statutes, Compilations, Codes)
- ๘. ระเบียบ กฎข้อบังคับ และคู่มือต่างๆ (Rules, Regulations and Manual)
- ๙. ทำเนียบนามและทะเบียน (Directories and Registers)
- ๑๐. บรรณานุกรมและรายชื่อต่างๆ (Bibliographies and Lists) ^๒

วิเชียร นิตยะกุล, "ศูนย์โสตทัศนศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่: โครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๓), หน้า ๘.

^๒Anne Morris Boyd, United States Government Publications, 3d ed. (New York: The H.W. Wilson Company, 1949), pp. 13-17.

๑๑. สิ่งพิมพ์ที่เสนอเรื่องทางวิชาการหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย (General and Descriptive Information)

๑๒. วารสารและหนังสือพิมพ์ (Periodicals and Newspapers) หรือสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง (Serials)

๑๓. ข่าวที่แถลงแก่หนังสือพิมพ์ (Press Releases) หรือสื่อมวลชนอื่นๆ

๑๔. แผนที่และแผนภูมิ (Maps and Charts)

๑๕. ภาพยนตร์ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ (Films and Other Audio-Visual Materials)

๑๖. วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย (Thesis)

๑๗. ตำรา (Text Book) คือหนังสือที่ใช้อยู่ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะที่ได้เรียบเรียงอย่างมีระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการสอนแต่ละระดับและใช้เป็นหลักในการเรียน การเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำหนด

ศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย (University Publications Center)

หมายถึง หน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่จัดหา จัดเก็บ ดำเนินการและให้บริการ สิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยโดยมีบรรณารักษ์หรือนักเอกสาร จดหมายเหตุนับเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ไม่รวมถึงงานโรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัย

สิ่งพิมพ์ (Publications) หมายถึง สมุด แผ่นกระดาษหรือวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง

^๑ Ibid., p.17.

^๒ Ibid., p.19.

^๓ "การนิยามคำว่า ตำรา และ ค้นฉบับ," อุคมศึกษา ๔ (ตุลาคม ๒๕๒๒) : ๖-๗.

^๔ วิเชียร นิตยะกุล, "ศูนย์โสตทัศนศึกษาของมหาวิทยาลัย : โครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่," หน้า ๘.

หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

สิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัย (University Publications) หมายถึง หนังสือและสิ่งพิมพ์ในลักษณะอื่นๆ ที่อาจารย์ ข้าราชการและหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ออก^๒ หรือรับผิดชอบในการจัดทำหรือผลิตขึ้น

สิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Chiang Mai University Publications) หมายถึง

๑. สิ่งพิมพ์ที่คณาจารย์ นักวิชาการ และข้าราชการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดทำขึ้น ในขณะที่รับราชการอยู่ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำหรือการผลิต

พระราชบัญญัติการพิมพ์พิเศษคึกราศ ๒๔๔๔ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมและกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ รวบรวมโดย เสถียร วิจัยลักษณ์ (พระนคร : นิติเวช, ๒๕๐๔), หน้า ๓.

^๒ มหาวิทยาลัยมหิดล. กองห้องสมุด (อาคารหอสมุดศิริราช), "ความก้าวหน้าของห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล," (กรุงเทพฯ : กองห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล, [ม.ป.ป.]), หน้า ๘. (ฉัศว์เนา)

"ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ, "การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๒๕.

๒. สิ่งพิมพ์ที่หน่วยงานต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำ หรือการผลิต

๓. สิ่งพิมพ์ที่องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำ หรือการผลิต

งานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับเอกสารสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเท่าที่สำรวจยังไม่พบว่ามีผู้ใดเคยวิจัยไว้ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีแค่เฉพาะการวิจัยเกี่ยวกับเอกสารจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัย (University Archives) ซึ่งมีการวิจัยกันไม่มากนักในต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยที่พอจะเกี่ยวข้องบ้างแต่อยู่ในวงกว้าง ได้แก่ การวิจัยเกี่ยวกับงานเอกสารจดหมายเหตุ การจัดสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลไทย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยก็จัดได้ว่าเป็นสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลเช่นเดียวกัน และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์บริการวิชาการ ซึ่งพอจะเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการทางวิชาการเช่นเดียวกัน

เรื่องเดียวกัน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยจึงได้นำผลงานการวิจัยที่พาดพิงและเกี่ยวข้องกับในบางส่วนมากล่าวถึงดังนี้

ในประเทศไทย ทรงสรณ์ นิลกำแหง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานจกหมายเหตุในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของการบริหารงานจกหมายเหตุในประเทศไทย ศึกษาเทคนิค การบริหารงานจกหมายเหตุที่ยอมรับกันเป็นสากล สุ่มหาวิจัยลักษณะการบริหารงาน เอกสารจกหมายเหตุที่มีอยู่ในความครอบครองของหน่วยราชการต่างๆ และลักษณะการบริหารงานของกองจกหมายเหตุแห่งชาติ โดยวิธีการสำรวจและสังเกตการณ์การบริหารงาน เอกสารจกหมายเหตุของหน่วยงานทางจกหมายเหตุ สัมภาษณ์ผู้บริหารงานและเจ้าหน้าที่ตลอดจนบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เอกสารจกหมายเหตุตามความหมายที่ใช้กันเป็นสากล และตามความหมายที่ใช้กันในประเทศไทยนั้น มีลักษณะแตกต่างกันอันเป็นผลให้เกิดความแตกต่างในขอบเขตงานจกหมายเหตุด้วย เพราะความความหมายสากลหมายถึงเพียงเอกสารราชการหรือเอกสารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีคุณค่ายืนนานสมควรเก็บรักษาไว้ ส่วนความหมายของไทยหมายรวมถึง เอกสารบันทึกเหตุการณ์ร่วมสมัยอันมีลักษณะการบันทึกเรียบเรียงไปความลำดับ วัน เดือน ปี *

* ทรงสรณ์ นิลกำแหง, "การบริหารงานจกหมายเหตุในประเทศไทย," วิทยานิพนธ์ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓)

วรรณิ วัชรารังคกุล ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะและประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาล วิธีการจัดพิมพ์การเผยแพร่และจำหน่ายสิ่งพิมพ์ การจัดเก็บและระบบวิธีการจัดพิมพ์รัฐบาลทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยและหอสมุดแห่งชาติ ให้กรอกแบบสอบถาม เรื่องการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยในห้องสมุด ทำการสัมภาษณ์ เรื่องการพิมพ์และการเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยจากเจ้าหน้าที่ผู้มีความเกี่ยวข้องและติดต่อขอรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลจากหน่วยราชการและห้องสมุดต่าง ๆ มารวบรวมไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๑ ผลจากการวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะและประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาล เห็นความแตกต่างของวิธีการจัดพิมพ์และการเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาลของต่างประเทศและของไทย เห็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยในห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยและหอสมุดแห่งชาติ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะระบบวิธีการจัดพิมพ์รัฐบาลไทยโดยเทียบเคียงกับระบบวิธีการจัดพิมพ์รัฐบาลต่างประเทศที่ได้วางระบบวิธีการจัดไว้แล้ว และที่ได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติมาเป็นแนวทางให้ชื่อว่า ระบบวิธีการจัดพิมพ์รัฐบาลไทย

วรรณิ วัชรารังคกุล, "การจัดสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒)

วิเชียร นิตยะกุล ได้ทำการศึกษาสำรวจเพื่อเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งผลงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับในแง่ของการได้ทราบทัศนคติ ความคิดเห็นและแนวความคิดต่อการจัดตั้งหน่วยงานบริการทางวิชาการ ขึ้นใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และวัสดุโสตทัศนศึกษาที่มหาวิทยาลัยผลิตออกมาก็ถือว่า เป็นสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เช่นกัน วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความต้องการ ศูนย์โสตทัศนศึกษาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการสำรวจ ออกแบบสอบถามและวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะโครงการสำหรับดำเนินงานด้านหน้าที่และบริหารงานของศูนย์โสตทัศนศึกษาและศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้เครื่องมือและวัสดุโสตทัศนศึกษาของอาจารย์ใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลจากการสำรวจพบว่า การดำเนินงานด้านโสตทัศนศึกษา ของมหาวิทยาลัยมีบริการในวงจำกัด ไม่มีการจัดรูปการดำเนินงานเป็นส่วนกลางจึงเป็นอุปสรรคในการให้บริการ และอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต้องการให้ศูนย์โสตทัศนศึกษาเป็นแผนกหนึ่งของกองห้องสมุด มีอาคารอยู่ในบริเวณเดียวกับห้องสมุดกลาง ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะ ว่าควรรวมงานห้องสมุดกลางและศูนย์โสตทัศนศึกษาเข้าด้วยกันเป็นศูนย์วัสดุการศึกษากลางขึ้นตรงต่อสำนักงานอธิการบดี โดยดำเนินการควบคุม ศูนย์วัสดุการศึกษาของคณะต่าง ๆ เพื่อให้บริการสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละคน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเชียร นิตยะกุล, "ศูนย์โสตทัศนศึกษาของมหาวิทยาลัย : โครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่," หน้า ๑๐๐-๑๐๒.

สุเวท ณ หนองคาย ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาศูนย์วิชาการในประเทศไทย ซึ่ง
 เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ในแง่ของหน้าที่และการดำเนินงานของศูนย์บริการทางวิชาการ
 ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการ และสภาพปัจจุบันของศูนย์วิชาการในประเทศ
 และสหรัฐอเมริกาเพื่อศึกษาเปรียบเทียบ เสนอแนะการจัดตั้งศูนย์วิชาการและหาทางปรับ
 ปรุงที่มีอยู่แล้วให้เกิดผลดี โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า มี ๓ หน่วยงาน ที่จัดดำเนินงานศูนย์วิชาการคือ
 กรมสามัญศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ แต่ละหน่วย
 มีความมุ่งหมายการดำเนินงานต่างกัน แต่วัตถุประสงค์ตรงกันคือ ปรับปรุงการเรียนการ
 สอนให้ดีขึ้น การเรียกชื่อศูนย์ชื่อต่าง ๆ กัน มีปัญหาในเรื่องอาคารสถานที่ บุคคลากร
 การจัดหมวดหมู่หนังสือและวัสดุ และงบประมาณน้อย ผู้วิจัยเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษา
 ธิการควรจัดระบบการดำเนินงานและออกมาตราฐานสำหรับศูนย์วิชาการทุกระดับ ควรจัดตั้ง
 ศูนย์วิชาการตัวอย่างและปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับความมุ่งหมายของศูนย์
 บริการ และกิจกรรมเหมาะสมกับปัญหาการศึกษาของไทย การบริหารงาน จัดรูปงานและ
 บุคคลากรกำหนดให้ชัดเจน บุคคลากรควรได้รับการศึกษาอบรมด้านบรรณารักษศาสตร์หรือ
 โสภศาสตร์ศึกษาและวิชาการศึกษา งบประมาณควรคิดจากอัตราส่วนจำนวนนักเรียนหรือชั้น
 เรียนเพื่อได้รับสม่ำเสมอและเพิ่มขึ้นทุกปี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุเวท ณ หนองคาย, "การศึกษาศูนย์วิชาการในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖)

สำหรับในต่างประเทศ ในปี ๑๙๕๕ คณะกรรมการของสมาคม นักเอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติอเมริกัน ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับเอกสารจดหมายเหตุของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ในสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่ต่างขนาด ต่างระดับและต่างกันในสภาพทางภูมิศาสตร์จำนวน ๑๕๐ แห่ง เพื่อวางโครงการเกี่ยวกับจำนวนและชนิดของเอกสารจดหมายเหตุ จากผลการสำรวจ พบว่ามีปัญหาเรื่องการกำหนดขอบเขต (scope) เอกสารจดหมายเหตุของสถาบันที่ เป็นฉบับใหม่ ๆ ซึ่งเป็นเอกสารเหตุการณ์ปัจจุบัน

เดวิด บี พอตส์ (David B. Potts) ทำการวิจัยเกี่ยวกับเอกสารจดหมายเหตุของ วิทยาลัยในศตวรรษที่ ๑๙ จากสถาบันการศึกษาชั้นสูงในอเมริกาที่เชื่อถือได้มากกว่า ๑๖ แห่ง จากผลการวิจัยพบว่าเอกสารจดหมายเหตุของวิทยาลัยเป็นเสมือนหน้าต่างให้เห็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๐๐ เป็นต้นมา จนถึงปี ค.ศ. ๑๙๓๐ และพยายามเน้นให้ สดสถาบันการศึกษาเห็นความสำคัญและสนใจที่จะรับภาระจัดรวบรวมเอกสารเหล่านี้

a
D.H. Wilson, "Archives in Colleges and University; Some Comments on Data Collected by the Society's Committee on College and University Archives," American Archivist 13 (October 1950): 343-350

b
David B. Potts, "College Archives as Window on American Society," American Archivist 40 (January 1977): 43-49.

ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีการสำรวจความคิดเห็นของบรรดาคณาจารย์เกี่ยวกับการใช้เอกสารต้นฉบับตัวเขียน (Manuscript) ที่เป็นเอกสารจดหมายเหตุของฮาร์วาร์ด (Harvard Archives) จากผลการสำรวจบรรดาคณาจารย์เห็นว่า เอกสารจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดควรเก็บไว้ที่ห้องสมุด แต่ไม่ใช่เอกสารแหล่งแรกที่จะใช้อ้างอิงศึกษาหรือใช้เช่นเดียวกับเอกสารต้นฉบับตัวเขียนอื่น ๆ ที่จัดหามา และมีการกำหนดลักษณะของเอกสารต้นฉบับตัวเขียนอื่น ๆ ที่จัดหามา และมีการกำหนดลักษณะของเอกสารจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดสรุปได้ดังนี้

๑. เป็นเอกสารที่มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี และให้อยู่ภายใต้คำแนะนำของบรรณารักษ์หรือผู้รักษากการ
๒. ให้อบรมบันทึกความร่วมมือและบันทึกของคณะกรรมการก้วย
๓. บัญชีการเงิน (Financial Records)
๔. บันทึกของคณะวิชา (Departmental Records)
๕. เอกสารจดหมายเหตุอื่น ๆ ที่ออกโดยมหาวิทยาลัย
๖. เอกสารส่วนบุคคล ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของมหาวิทยาลัย หรือไม่ได้จัดพิมพ์หรือจัดทำโดยหน่วยงานของมหาวิทยาลัย จะพิจารณาให้เป็นเอกสารจดหมายเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เอกสารจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย

Rutherford D. Rogers and David C. Weber, University

Library Administration, (New York : The H.W. Wilson Company, 1971)

pp. 404-405.

จากผลการวิจัย เรื่องการบริหารงานจดหมายเหตุของทรงสรรค นิดกาแหง. แสดงให้เห็นว่า เอกสารบันทึกเหตุการณ์ร่วมสมัยก็จัดเป็นเอกสารจดหมายเหตุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่นกัน ดังนั้นเทคนิคการบริหารงานจดหมายเหตุก็ย่อมนำมาพิจารณาใช้ได้กับการวิจัยครั้งนี้ เช่นเดียวกับการจัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย ซึ่งวรรณ วัชรวงศกุล ได้ศึกษาถึงลักษณะและประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลและได้เสนอแนะระบบวิธีการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยไว้ในการวิจัยครั้งนี้ สิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยก็จัดเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล ดังนั้นการจัดประเภทและการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาล จึงนำมาพิจารณาใช้ได้ในกาวิจัยเรื่องนี้ ส่วนการศึกษาสำรวจเรื่องการจัดตั้งศูนย์โสภทัตสันศึกษา ของวิเชียร นิตยะกุล ซึ่งเป็นหน่วยงานบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยและการศึกษาหน้าที่และดำเนินงานศูนย์วิชาการของสุเวช ณ หนองคาย ทำให้ทราบว่าหน่วยงานที่ให้บริการทางวิชาการควรมีหน้าที่และจัดดำเนินงานเช่นไร และในการสำรวจความคิดเห็นเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการทางวิชาการ เคยทำมาอย่างไร สำหรับการวิจัยในต่างประเทศทำให้ทราบลักษณะของสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยประเภทหนึ่งคือ เอกสารจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยตามที่ได้มีการศึกษาสำรวจในเรื่องของการกำหนดขอบเขต ชนิดและลักษณะรวมถึงความคิดเห็นในคำานประโยชน์ของเอกสารนี้ จากผู้ที่ทำงานในมหาวิทยาลัยซึ่งเกี่ยวข้องกับกาใช้ เอกสารจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยครั้งที่ไ้กล่าวมาแล้ว.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย